

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Ioannis || Slotani || Geffensis, Sacrae || Theologiae
Profes-||soris, De retinenda fide orthodo-||xa & catholica
aduersus hæ-||reses & sectas, & præci-||puè
Lutherana[m], Li-||bri nouem.||**

Slotan, Johann

Coloniae, 1560

VD16 S 6745

Liber Secvndvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29875

DE VERBI DEI VIRT. 217

non potest spiritum veritatis accipere. Repletus enim spiritu diaboli, spiritui restitit Christi. Nulli ergo suadeatur, quod veritatis subuersorum, spiritus sanctus aliqua ex parte dignatus sit. Nihil ad istum prorsus, de illa virtute

peruenit, quam Eccle-

sia suae Christus

promisit &

misit.

DE VERBI DEI VIR-
tute, & Ecclesiae insupera-
bili potentia.

LIBER SECVNDVS.

Caput primum.

Osteaquam praecedenti libro ostendimus, verbu Dei a Deo reuelatum, & per Dei ministros sufficenter semper Ecclesiae fuisse annunciatum, iam demum de ipsa Ecclesia Dei (quae verbum Dei sibi praedicatum

IOAN. SLOT. GEF.

Verbi Dei
virtus quā
ta sit.
Matt 10.

Verbum
Dei gladii
us est bis
acutus.

dicatum retinet, & quæ spiritus sancti
magisterium, rectè et intelligit & inter
pretatur) differendum erit quomodo
vnà cum verbo suo, sit inuicta atq; in-
superabilis potentię. Porro diuini ver-
bi virtutem saluator noster in Euange-
lio satis expressit, quando ait: Nolite ar-
bitrari, quia venerim pacem mittere in
terram. Non veni pacem mittere sed gla-
dium. Veni enim separare hominem ad-
uersus patrē suū, & filiam aduersus ma-
trem suam, et nurum aduersus socrum
suam. Misit enim dñs separationis gla-
dium inter illos, id est, verbum verita-
tis. Iste est gladius bis acutus, ex vna q-
dē parte bonos ab errore præciciens ex
altera autem parte malos ab excusatio-
ne, vt nec bonos ignorantia perdat, nec
malos excuset, vt et boni cognita veri-
tate, cum secuti fuerint veritatem, cum
iudicio et iusticia saluentur, et mali cū
veritate cognita, secesserint à veritate
cum iudicio et iustitia puniantur. Hoc
gladio dominus separauit bonum à ma-
lo, vt et bonum separatum à malo sur-
gat, et malum separatum à bono cadat.
Omi-

DE

Omira vi
solūm co
stere non
taria iung
ta naturæ
los separa
sunt & nat
quos carn
culis allig
est, quoni
deles sunt
Huius qu
verbi De
bræos exp
mo Dei &
ni gladio
ad diuifio
pagū quo
cogitatio
hac verbi
am loqui
mea sunt
quasi ma
iam quoc
progressi
scendit in

Omira virtus gladij separantis, cui nō
 solūm coniunctio extraneorum resi-
 stere non potest, quos amicitia volun-
 taria iungit, sed nec ipsa dilectio violē-
 ta naturæ carnalis. Et ideo non solūm il-
 los separat, qui dilectione coniuncti
 sunt & natura disiuncti, sed etiam illos,
 quos carnalis necessitas, dulcibus vin-
 culis alligavit. Hoc autem obseruandū
 est, quoniam quos separat Christus, fi-
 deles sunt, à quibus separat, infideles.
 Huius quoque virtutem gladij, id est,
 verbi Dei, Apost. Paul. in Epist. ad He-
 bræos expressit, dicens: *Viuus est fer-*
mo Dei & efficax, & penetrabilior om-
ni gladio ancipiti, & pertingens vsque
ad diuisionem animæ ac spiritus, com-
pagū quoq; ac medullarū, & discretor
cogitationū & intentionū cordis. De
hac verbi Dei virtute dñs per Hieremi-
am loquitur, dicens: Nunquid non verba
mea sunt quasi ignis, dicit dominus, &
quasi malleus conterens petrā? Per Esa-
iam quoq; efficaciam eius ac velocem
progressum aperuit, dicens: Quō de-
scendit imber & nix de acelo, & illuc
 ultra

Heb. 4.

Hier 23

Esai 55

ultra

IOANN. SLOT. GEF.

ultra non reuertitur, sed inebriat terrā
& infundit eam, & germinare eam facit,
& dat semen ferenti, & panem comedē-
ti, sic erit verbum meum quod egredie-
tur de ore meo. Non reuertetur ad me
vacuum, sed faciet quæcunque volui,
& prosperabitur in his ad quæ misi il-
lud. Vnde Psalmista: Qui emittit, in-
quit, eloquium suum terræ, velociter
currit sermo eius. Tanta enim vis est
verbi diuini, vt illud nulla humana aut
diabolica potentia aduersus propositū
Dei impedire possit, quin prosperetur
in his ad quæ mittitur à Deo. Cælum,
inquit Christus, & terra transibunt, ver-
ba autē mea non transibūt. Vnde Chry-
sostomus: Ad eò, inquit, impossibile est
vt intercidat vel vnum verborū quod
ab eo dictum, imò citius peribit cælū
& terra, quàm aliquod verbum in pro-
phetia falsò dictum coargui possit. Pro-
pter quod & ipse, antequam res fieret,
hoc ipsum declarans de dictis suis ita
manifestè affirmavit: Cælum & terra,
&c. Et meritò, nā licet verba sint, sunt
tamen verba Dei, & per quæ res condū-
tur,

Psal 147.

Luc. 21.
In libro
q̄ Chri-
stus sit De-
us.

DE V
tur, sic co
multitud
states. Qu
pheta, dic
dauit, & c
atura, tam
nos, tam s
corporea,
cians.

ET v
verb
to, & bene
les fuerin
tiones &
intulerun
fessoribus
bus sancti
profecerin
dire potue
ne sua, ma
Cum enim
ti qui insi
ni & popu
vt exting
per insidi

tur, sic cœlum fecit, & sic angelorum multitudines, sic alias inuisibiles potestates. Quod manifestum faciens Propheta, dicebat: Dixit, & facta sunt, mandauit, & creata sunt. De omni simul creatura, tam quæ supra, quàm quæ infra nos, tam sensibili, quàm intellectuali, tã corporea, quàm incorporea, ea pronuncians.

CAPVT II.

ET vt discas ineffabilem potentiã verbi Dei, ad memoriam reuocato, & bene tecum expende, quot & quales fuerint, qui olim molestias, tribulationes & persecutiones grauissimas intulerunt huius verbi sacratissimi cõfessoribus pijs, baiulis & prædicatoribus sanctis, & quomodo nihil penitus profecerint, imò non solum non impedire potuerint, verùm etiam infestatione sua, magis verbi gloriam illustrarunt. Cum enim tales, qui persecuti sũt, tantique insidiati fuerunt, & reges & tyranni & populi seditiosi, & omnia fecerint, vt extinguerent scintillam verbi Dei, vt extinguerent, & per eos qui vetare per insidiatores, & per eos qui vetare

f volebant,

Verbum
Dei perse-
cutione ty-
rannorum
factum est
illustrius.

IOANN. SLOT. GEF.

volebant, denique per immanitatem tormentorum, quibus verbi professores & preces compefcere contendebat, tanta tamen pietatis flamma erupit, ita nitor ac splendor verbi Dei emicuit, vt totum orbem & habitatum & inhabitatum, breui temporis fpatio inuaserit, Indos penetrans, Scythas illuminas, Aethiopes purificans. Et quod admirabile ac ftupore plenum est, ipfa effera barbarorum corda demulfit & placida fecit pietatis fermo, didiceruntq; philofophari, & abiefta priftina confuetudine, ad pietatem translati funt. Et, vt magis admireris, non hoc factum est per potentes aut fapientes huius mundi, fed per pifcatores illiteratos & idiotas, qui prius quidem os aperire non audebat, fed quum effent confirmati virtute ex alto, per verbum Dei orbem vniuerfum ad Christum conuerterunt. Nam quod illiterati ifti & idiotae & pifcatores, philofophorum obturauerunt ora, & transcurrerunt orbem quafi allati feminantes veritatis fermonem, & neque quod pauci effent, neq; quod priuati & illiterati

DE VE
rati, neque
cerent, ne
humanum
ftaculo eis
tia Christi
ftacula, m
tem. Tot
uinæ grat
xit illoru
ab hoc ip
intelliger
lis fit Chr
xit, & no
impleuit.
(inquit) g
homo fem
nimum q
bus. Cum
nibus ole
cres cœli
eius. Iter
fermento
fcondit i
fermenta
rabilis of
gelij virt

DE VERBI DEI VIRTUTE. 220

rati, neque quòd austerà & insolita docerent, neq; quòd veteri consuetudine humanum genus præuentum esset, obstaculo eis esse non potuit, præuia gratia Christi factum est, ita vt per ipsa obstacula, maiorem acciperent alacritatem. Totum ergo tribuendum est diuinæ gratiæ, quæ confirmavit & instruxit illorum alacritatem. Vnde meritò ab hoc ipsarum rerum euentu, facile intelligere possumus, quàm ineffabilis sit Christi virtus, qui & ista prædixit, & non aliter quàm prædixerat, adimpleuit. Simile est regnum cælorum (inquit) grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo. Quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cum autem creuerit maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius. Iterum simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum. Quibus duabus parabolis ostendere voluit, magnam evangelij virtutem, quæ omnino totum orbem

Matt. 13
Euange-
lij magna
est vis.

**Prædica-
tionis vir-
tus.**

IOANN. SLOT. GEF.

terrarum erat superatura. Sicut enim gra-
num sinapis extenditur atque propaga-
tur, & sicut fermentum superat, sic mag-
na est prædicationis virtus quæ per uni-
uersum orbem omnino coruscatura e-
rat ut Chryf. exponit. Imbecilliores enim
cæteris omnibus, atque minores erant Apo-
stoli, verum quia in ipsis magna erat vir-
tus, fama eorum ubique terrarum clari-
uit. Quod virtute Christi factum est, qui
huic fermento, tantam virtutem impo-
suit, & multitudini hominum ita credentes
immiscuit, ut infideles fidei credentium
adhærent. Et quemadmodum fauilla
cum in arida ligna inciderit, in flammam
ipsa conuertit, quæ vi sua deinde vel
viridia ligna facile incendit, eodem quo-
que modo prædicationis.

CAPVT III.

Sanctus Chrysostomus plerumque
multa scribit de hac re, maximè au-
tem in eo libro, quem aduersus gentes
conscripsit. Quod Christus sit Deus.
Ne transcurras obiter, inquit, sed confi-
dera & tecum cogita, quid sit in tam bre-
ui tempore, omnem sub sole terram, tam
tis

DE VI
tis Ecclesi
dem trans
patrias leg
bilitam &
templa, &
phana fest
cut fumur
tent altari
ne Roman
Maurorum
nostrum.
tra hoc r
Oceano s
runt (sunt
clesiæ, & e
verbi, quo
mnum an
bijs planta
stus prædi
cabo Eccl
non præu
omnis (vt
purgata, fa
eratis susc
lenter ma
si nemo in

tis Ecclesijs impleri, tantas gentes ad fi-
 dem transferri, populos persuaderi, vt
 patrias leges irritent, consuetudinē sta-
 bilitam & radicatum reuellant, altaria &
 templa, & statuas, & sacrificia, & pro-
 phana festa, & immundum odorem, si-
 cut fumum aliquem aboleant, & exci-
 tent altaria vbique gentium, in regio-
 ne Romanorum, Persarum, Schitarum,
 Maurorum, Indorum, & vltra orbem
 nostrum. Nam Britannicæ insulæ, ex-
 tra hoc mare sitæ, & quæ in ipso
 Oceano sunt, virtutem verbi sence-
 runt (sunt enim etiam illic fundatæ ec-
 clesiæ, & erecta altaria) illius (inquam) Verbi Dei
suscipien-
di quanta
fuerit dif-
ficultas
Matt. 16
 verbi, quod tunc dictum, & quod in o-
 mnium animabus, inquam omnium la-
 bijs plantatum, nimirum quod Chri-
 stus prædixit: Super hanc petram ædifi-
 cabo Ecclesiam meam, & portæ inferi
 non præualebunt aduersus eam. Vt &
 omnis (vt dicitur) terra spinis plena, re-
 purgata, factusq; purus ager, semina pi-
 etatis suscepit. Magna res foret, & excel-
 lenter magnæ diuinæque virtutis, etiã
 si nemo interturbaret, essetq; pax sum-
 ma,

IOAN. SLOT. GEF.

ma, & multis simul adnitentibus, & reluctante nullo, posse intra tam breue tēpus totum orbem à consuetudine sua mala, qua præoccupatus fuit liberari, & ad aliam induci. Verùm hoc multo maius, quòd non solùm in aliam inducitur, sed in multo difficiliorem.

CAPVT IIII.

Non solùm enim diuersa consuetudo erat, sed & voluptate firmata. Duo violenta. Quæ enim acceperat à patribus, auis, & proauis, alijsque superioribus progenitoribus, philosophis & rhetoribus, ea respuere docebatur, quod sanè difficillimū erat. At difficilius, nouā accipe consuetudinē, quæ nuper irrepererat, illamque valde laboriosam. Abduxit enim Christus à voluptate, et induxit ad ieiunium abduxit ab amore opum, & induxit ad amorem paupertatis, abduxit à luxu, & induxit ad temperantiam, abduxit ab ira, induxit ad mansuetudinem, abduxit ab inuidia & induxit ad benignitatem, abduxit à via lata & spatiosa, et induxit in angustā &

DE V.
& arctam e
suetos via
mines extr
viuentes a
in talibus v
molliores
arctam via
ram ambu
autem per
vel vigint
fermè sub
quos perfu
ratos, priu
pauperes,
corporis,
progenito
eminentia
nes, per ba
lis et aud
planè et p
guis eoru
erant Heb
ce ædifica
bus vsque

& arctam et præruptam, et induxit af-
 suos viæ latæ. Neque enim alios ho-
 mines extra mûdi huius consuetudinẽ
 viuentes assumpsit, sed illos ipsos qui
 in talibus vitijs computruerant, & luto
 molliores erant, iussit vt angustam &
 arctam viam, asperamq̃ue illam & du-
 ram ambularent. Et persuasit eis. Quot
 autem persuasit? Non duobus, vel decẽ,
 vel viginti, vel centum, sed omnibus
 fermè sub sole habitantibus. Et per
 quos persuasit? Per viros vñdecimillite-
 ratos, priuatos, ineloquentes, obscuros,
 pauperes, patria, facultatibus, robore
 corporis, præcellentia glorię, dignitate
 progenitorum, vehementia rherorices,
 eminentia scientię carentes, per pellio-
 nes, per barbaros. Neq; enim eadem il-
 lis et auditoribus vox, sed extraneum
 planè et peregrinum sermonem à lin-
 guis eorum, quibus prædicabant fortiti
 erant Hebraicum dico. Atque per hos
 ce ædificauit Ecclesiam hanc, quæ à fini-
 bus vsque ad fines extenta est.

IOANN. SLOT. GEF.
CAPVT V.

Neq; hoc solùm mirabile, quòd priuati & pauperes illi & parui & ignobiles & illiterati & viles & exotici sermonis & cõtemptibiles, totius orbis correctionem attentarunt, sed & q̄ ad lógè difficiliora opera, ipsum ducere iussi, nõ hoc in pace fecerunt, sed infinitis bellis hinc inde excitatis. Nam in vnaquaq; gente & ciuitate, & quid dico gente & ciuitate? in singulis domibus gerebatur bellum. Radicata enim hac doctrina, & puerum sepe à patre diuisit, & nuptam à focru: & fratrem à fratre et seruum à domino et subditum à principe & virum à muliere et patrè à pueris (neq; em̄ simul omnes crediderunt) ad hæc quotidianas inimicitias, continua bella, multasq; ipsis mortes attulit. Et fecit vt Apostolos quasi communes hostes & inimicos pleriq; auersaretur abegerentq; eos à se omnes, reges, príces, priuati, liberi, serui, populi, vrbes, & nõ solùm ipsos, sed et (quod grauius) nouitios in fide, & eos qui ab ipsis instruebantur. Eodem enim bello premebantur,
& dif-

DE VI
& discipul
doctrina p
dini & pat
doquidem
stinendum
ria, quæ pa
coluerant,
ceptis, ride
da sacrifici
lia & form
bus & anin
vt intelligi
tur, & cred
crucifixum
dis, conspu
eum qui n
qui sepult
ad passion
nifesta era
lapæ, sputa
nes in eum
partim be
ctio non in
cipulis app
cendo per
dificaueru

& discipuli & magistri. Videbatur em̄ doctrina præceptis regijs & consuetudini & patrijs moribus aduersari, quandoquidem adhortabantur ab idolis abstinendum esse, despectui habenda altaria, quæ patres progenitoresq; ipsorum coluerant, desistendū à prophanis præceptis, ridendas solennitates, respuenda sacrificia, quæ illis maximè horribilia & formidabilia videbantur, pro quibus & animas exposuissent potius, quàm vt intelligerent ea, quæ ab illis dicebantur, & crederent in natum ex Maria, & crucifixum & ductum ad tribunal præsidis, consputum, & infinita alia passum, eum qui mortem maledictā sustinuit, qui sepultus, quiq; resurrexit. Et quæ ad passionem pertinebāt, omnibus manifesta erant, vtpote flagella, colaphi, alape, sputa, crux, irrisio, pbra, quæ omnes in eum iactabant, & sepultura, quæ partim beneficij loco erat, at resurrectionis non item. Nam resurgens solis discipulis apparuit. Veruntamen & eam dicendo persuaferunt, sicq; ecclesiā ædificauerunt. Quo pacto & qua ratione?

IOANN. SLOT. GEF.

Ecclesiam Virtute eius qui iussit, ille enim præui-
qua ratio- us omnia faciebat, reddens etiam faci-
ne ædifica- lia, quæ dura. Nisi enim diuina quæ-
uerinc a- dam virtus effecisset, nequaquam hæc
postoi, vel principium vel præludium accepif-
 sent. Quo enim modo ille dixit: Fiat
Gen 1. cœlum, & monstrauit opus, fundatur
 terra, & illius substantia producta est,
 fulgeat sol, & indicauit astrum, omni-
 aque verbo operatus est, eodem mo-
 do idem & Ecclesias illas plantauit. Et
 verbum hoc, Aedificabo ecclesiam me-
 am, hæc omnia operatum est. Illa verba
 Dei condiderunt opera tam admirabi-
 bilia, & quæ nemo expectasset. Nam si-
 cut cum dixit: Germinet terra herbam
 fœni, & omnia mox hortus erant, & om-
 nia pratum, terraq; mandatum suscipi-
 ens, infinitis ornabatur plantis. Sic &
 nunc vbi dixit, Aedificabo ecclesiam
 meam, facta acceleratione facta est, etiã
 contra illam tyrannis se armantibus, &
 militibus arma mouentibus, & populis
 plus valido igne insanientibus, & oblu-
 ctante consuetudine, etiã oratoribus &
 sophistis, & diuitibus & principibus
 insur-

DE
 insurgen-
 validus ac
 agros rep
 prædicati
 C
E T lic
 ceri
 sent, amitt
 tur, trader
 aqua, & or
 nerent cu
 cutionem
 plures tan
 solum nib
 facti segn
 & ad pulc
 sicque à p
 coacti, no
 rentes, gr
 tibus. E
 rentes fan
 tiores ta
 fidentior
 sed & ma
 tis, aliaqu
 plures fie

insurgentibus, sermo Dei velut ignis
validus adueniens, spinas consumpsit,
agros repurgauit, seminauit verbum
prædicationis.

CAPVT VI.

ET licet hi qui crediderunt in car-
ceribus seruarentur, despectui es-
sent, amitterent substantias, occideren-
tur, traderentur igni, submergerentur
aqua, & omne tormentorū genus susti-
nerent cum summa ignominia, & perse-
cutionem paterentur vt hostes publici,
plures tamen semper accrescebant, non
solum nihil ex afflictionibus aliorum
facti segniores, sed & multo alacriores,
& ad pulchrā hāc piscationē assiliebat,
sicque à piscatoribus capiebantur, non
coacti, non vim passi, sed sponte accu-
rentes, gratiamque habentes adducen-
tibus. Et quamuis viderent fluere tor-
rentes sanguinis credentium, feruen-
tiores tamen reddebantur in fide &
fidentiores. Et non discipulis solum,
sed & magistris vinctis, fugatis flagella-
tis, aliaque mille malis passis, discipuli
plures fiebant, & magis studiosi. Qua-
re Pau-

Persecuti-
onibus nō
sunt facti
segniores
Christiani
sed creue-
runt ma-
gis.

Philip. 1.

re Pau-

IOANN. SLO. GEF.

1, The. 2

Heb. 10

re Paulus clamat, dicens: Ut plures è fra-
tribus in domino confidentes, in vincu-
lis meis abundantius auderent, sine ti-
more verbum Dei loqui. Et alibi iterum:
Vos imitatores facti estis Ecclesiarum,
quæ sunt in Iudæa, quia eadem passi es-
tis & vos à contribulibus vestris, sicut
& ipsi à Iudæis, qui & dum occiderunt
Iesum, & prophetas, & nos persecuti
sunt, & Deo non placent, & omnibus
hominibus aduersantur, prohibentes
nos loqui gentibus, vt saluæ fiant. Alijs
quoque scribens, sic dicit: Rememora-
mini autem pristinos dies, in quibus il-
luminati, magnum certamen sustinui-
stis passionum. Et in altero quidem op-
probrijs & tribulationibus spectaculū
facti, in altero autem socij taliter con-
uersantium. Nam & vinctis compassi es-
tis, & rapinam bonorum vestrorum cū
gaudio suscepistis, cognoscentes vos ha-
bere meliorem & manentem substanti-
am. Vides virtutis excellentiā, q̄ tanta
operata est? Nā qui tanta patiebātur, nō
solum non ægrè ferebant vel deficie-
bant, sed & gaudebant, gestiebant, ex-
ulta-

DE V

ultabāt. Et
quòd pub
luptate acc
quòd iuer
dentes, vt
ne Iesu con
ait: Gaude
bis, & adim
num Chris
raris, quòd
rit, cum &
bat, sed et
leticie sue
ter lætant
Gaudeo &
idipsum au
tulamini m
to, quod tā
(ait) iam d
tionis insta

Sic igitur
Sedifica
lapidibus
& fugetur,

ultabāt. Et de discipulis quidem dicit, quòd publicationem substantiæ, cū voluptate acceperint, de magistris verò, quòd iuerint à conspectu concilij gaudentes, vtpote digni habiti pro nomine Iesu contumeliam pati. At de seipso ait: Gaudeo in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ defunt passionum Christi in carne mea. Et quid miraris, quòd in passionibus gauisus fuerit, cum & morturus non solum gaudebat, sed et discipulos ad communionem læticię suę vocabat, quod sanè excellenter lætantis animę erat? Sic enim ait: Gaudeo & congratulor omnibus vobis, id ipsum autem et vos gaudete et congratulamini mihi. Et quid factum est dicto, quod tãto gaudio impletur? Ego em̄ (ait) iam delibor & tempus meæ resolutionis instat.

Actor. 5

Philip. 2.

2. Tim. 4.

CAPVT VI.

Sic igitur edificabant, alioqui nullus
 Sedificare potest parietem vnū, quē
 lapidibus & calce extruit, si impediatur
 & fugetur, illi autem etiam Ecclesias in
 toto

toto

IOAN. SLOT. GEF.

toto orbe ubiq; extruxerunt, licet ligarentur, persecutione ferrent, fugarent, persecuberentur eorum bona, flegellis caderentur, occiderentur, comburerentur, submergerentur una cum discipulis. Et edificabant non lapidibus, sed animabus & institutis, quod plane multo difficilius, quam lapidibus extruere. Non enim par est, construere sensibilem parietem, et anime tantis temporibus a demonibus irritate persuadere, ut ab infania illa desistat, et ad tantam perueniat temperantiam. Nihilominus hoc potuerunt nudi illi, et calceis carentes, et una veste amicti, perque uniuersum orbem currentes. Habebant enim adiutricem et commilitantem inuictam virtutem eius, qui dixerat: Super petram hanc edificabo Ecclesiam meam, et portam inferi non preualebunt aduersus eam. Examina quid sibi hoc verbum vult, et videbis perspicuam eius veritatem. Nam non solum hoc mirum est, quod edificauit eam per totum mundum, sed quia inuictam fecit, et inuictam, licet tot bella insurgant. Hoc enim est, quod portam inferi non

Matt. 16.
Ecclesia
est inuicta

DE VE
non praua
la ait, qua
qua ad in
quot tyra
sus ipsam i
uissimas p
modo tote
uita erat f
neraque h
gnabant, T
pasianus &
vsque ad I
& omnes i
stabant E
omnes. C
mansueti,
feste in im
bellorum
tur, alij sa
am bella f
C
V Er
tio
arancorum
quibus no
diabantur.

non præualebunt aduersus eam, pericula ait, quæ mortem generant, pericula quæ ad infernum deducunt. Numera quot tyranni ab illo tempore aduersus ipsam instruxerunt acies, quot grauissimas persecutiones mouerunt, quomodo toto priore tempore, quando nouitia erat fides, & nuper plantata, teneraque hominum mentes, gentiles regnabant, Tiberius, Caius, Nero, Vespasianus & Titus, & post illum omnes usque ad Beati Constantini tempora, & omnes illi, alij minus, alij sæuius infestabant Ecclesiam, infestabant tamen omnes. Quod si qui ipsorum visi sunt mansueti, hoc ipsum quod reges manifestè in impietate erant, materia aliqua bellorum erat, cum alij eis adularentur, alij satagerent, ut aduersus Ecclesiam bella susciperent.

CAPVT VIII.

Veruntamen insidiæ & machinationes illæ omnes, leuius quam araneorum telæ discerptæ sunt. Et ea quibus nos inuadebant & quibus insidiabantur, citius fumo dissoluta, puluere præ-

IOAN. SLOT. GEF.

Martyrū
encomia
præclara.

Ecclesia
persecutio
nibus au-
getur.

Hierony-
mus ad
Theophi-
lum, Chri-
sti funda-
ta est eccle-
sia, perse-
cutioni-
bus creuit,
martyris
coronata
est.

re præterierunt infirmiora. Magnum enim nobis numerum implerunt, immortalesque illos thesauros Ecclesiæ reliquerunt, & columnas & turres, & eos qui non solum viuentes, sed & mortui, posteris magnæ utilitatis materia facti sunt. Augetur enim (vt Lactantius ait) religio Dei, quanto magis premitur, et semper noster numerus, de deorum cultoribus creuit, nunquam verò, ne in ipsa quidem persecutione diminutus est. Etenim (vt iterum Chrysosto. ait) sicut plantæ rigatæ magis crescunt, ita & fides nostra oppugnata, magis floret, & seditione agitata, incrementa maiora sumit. Neq; horti aq; irrigati ita germinant & fœcundi sunt, vt ecclesiæ, si martyrum irrigetur sanguine. Tyranni ergo ecclesiam infestarunt, et populi aduersus verbum Dei insurrexerunt, & neque eam expugnare potuerunt, quæ adhuc parua religionis scintilla erat, sed ipsi potius confracti sunt. Augebatur quotidie scintilla hæc ferebaturq; in sublime, et omnem vndique terram inuadebat. Cùm occiderentur, adurentur,

DE V
rentur, si
tur, bestij
nes sicut l
ctus, sicut
dium sicut
rebant, or
ra ita con
generose
ter & volu
Dei reges
rentur, vu
perent, tr
strigerent
rascerent
niq; totu
secus ac p
gia partu
men ferm
netras, vit
& magnan
bat ac con
tra fideles
commou
do vicit a
terminos
piofiusqu

rentur, suspenderentur, præcipitarentur, bestijs obijcerentur fideles, carbones sicut lutum calcabant, mare & fluctus, sicut pratum intuebantur, ad gladium sicut ad diadema & coronam currebant, omniaque tormentorum genera ita contemnebant, ut ea non solum generose & fortiter ferrent, sed & alacriter & volupe. Et licet aduersus verbum Dei reges sequerentur, magistratus indignarentur, vulgus tumultuaretur, fora streperent, tribunalia concitarentur, gladij strigerentur, arma expedirentur, leges irascerentur, supplicia intentarentur denique totus commoueretur orbis, & haud secus ac pelagus furens, magna naufragia parturire videretur, nihilominus tamen sermo Dei, gladij more cuncta penetrans, vitiosas partes à sanis refecabat, & magnam ubique seditionem excitabat ac contentionem, & plurimas contra fideles inimicitias & persecutiones commouebat, per quas tamen miro modo vicit ac semper triumphauit, atque terminos suos extendit & dilatauit, copiosiusque prædicationis ignis accensus est.

IOANN. SLOT. GEF.

fus est. Quem quidem quo magis extinguerent nitebantur, sed e contrario magis inde crescebat. Et sicut de domino dixerunt, occidamus eum, ne tollant Romani nostrum locum atque gentem, acciditque contrarium, nam quia occiderunt eum, propterea Romani & gentem eorum & ciuitatem tulerunt, sic quae putabantur impedimenta praedicationis, fortia efficiebatur auxilia, & quod aduersarij ad opprimendum intulere verbum, hoc illud ad ineffabilem quamdam altitudinem subleuauerunt, & in diuersum omnia vertebantur ac mutabantur repente, & sicut igne succenso, paulatim spinæ consumuntur & cedunt, flammisque superantur, ac mundi redduntur nouales, sic etiam verbo Dei insonante, & omni igne vehementius irruente, cedebant omnia, fugiebantque & demonum cultus, & celebritas omnis atque festiuitas, & mores patrij, & populorum furores, & tyrannorum minæ, & gentilijs insidijs. Magis autem sicut radijs solis orientibus, & tenebrae fugantur, & ferre latitant, foueisque conduntur, & male age-

DE
 le agentes
 periclitantur
 omniaque
 sic praedica
 batur erro
 le verò fun
 ctu fœda,
 consueuer
 pta sunt,
 untis, & pa
 cremantur
 hæc verbi
 dens, ab h
 eam niteba
 si libet Ch
 put decim
 put 24. ei

Scribit
 Histori
 que magn
 secutione
 mo Christ
 rit, & in qu
 rit, ita vt a

DE VERBI DEI VIRT. 228

lè agentes deprehensi à sole redarguti
periclitantes abeunt seseque occultât,
omniaque lucida efficiuntur & clara,
sic prædicatione verbi fulgente, fuga-
batur error, & veritas remanebat, fauil-
lè verò fumusq; templorum, & alia di-
ctu fœda, quæ in sacris suis celebrare
consueuerant, defecerunt atq; consum-
pta sunt, instar cere vapore ignis pere-
untis, & palearum vice, quæ subitò con-
cremantur incendio. Clara verò inter
hæc verbi Dei flamma surgebat resplē-
dens, ab his potissimum subleuata, qui
eam nitebantur opprimere. Vide quoq;
si libet Chrysostomum homil. 34. in ca-
put decimum Matt. & homi. 76. in ca-
put 24. eiusdem.

CAPVT IX.

Scribit Eusebius libro 8. Ecclesiast.
Historiæ, quam mirabiliter, quam-
que magnificè, ante sui temporis per-
secutionem, per vniuersum mundū ser-
mo Christi, & pietatis doctrina, pfece-
rit, & in quantum sublimitatis ascende-
rit, ita vt ad enarrandum, vires sibi de-
esse

g 2 esse

IOANN. SLO. GEF.

Lib. 8, c. 1. esse ingenuè confessus sit: Iam verò (inquit) multitudines coeuntium intra ecclesias populorum, & præcipuè in diebus festis innumerabiles cateruas per singula loca confluètes, quis dignè poterit explicare, cum ne ipsa quidem antiqua receptacula sufficerent, sed quotidie orationum domus dilatarentur, ita vt amplitudo earum concludere instar vrbiùm videretur. Sic per tempus plurimum Ecclesiarum status, incrementis prosperioribus augebatur, & gloria earum terris excedens & cuncta supereminens, festinare videbatur ad cælum. Facta sunt hæc tempore Diocletia-

ni, priusquam in apertam Christianorū persecutionem prorumperet. Cui sese socium in crudelitate, erga diuini verbi prædicatores & cultores Maximianus exhibebat, vt nescires cui potissimum dare flagitiorum palmam deberes. Aduersum ergo Christianos, tantum crudelitatis exercuit, vt præcessores suos vincere festinaret in scelere. Igneas laminas, truces bestias, maris profundum, truncationes membrorum, effossiones

Diocletianus & Maximianus, Christianorū persecutores crudelissimi. lib. 8. Eccles hist c. 17.

DE V
fossiones
bris spec
bat. Cum
fortes inu
ingeniosu
Vinceban
à viris, sed
Dei & fid
quidem c
ri fortes
Mortem c
verò & vl
maculam

Sed tan
Snifican
tutis opus
propagati
stris in ob
lucis oster
prophetio
ne lachry
lachryma
suos verb
præcones

fosiones oculorum, & singulis membris specialia inferre supplicia gestiebat. Cum tamen magis illi constantes & fortes inueniantur tolerando, quàm iste ingeniosus & callidus in exquirendo. Vincebantur etenim sapius, nõ solùm à viris, sed etiam à fœminis quæ verbo Dei & fidei calore succensæ, vt fœminæ quidem comprehendebantur, sed vt viri fortes in certamine coronabantur. Mortem quippe promptius subire, imò verò & vltro expetere, quàm corporis maculam recipere malebant.

CAPVT IX.

Sed tandem dominus pergens magnificari in sanctis suis, & cœptę virtutis opus ac prædicati verbi, liberiorę propagationem instituens, iterum nostris in obscuro positus, splendorem suę lucis ostendit. Etenim quia secundum propheticum dictum, cibauerat eos pane lachrymarum, & potum dederat eis lachrymas in mensura, tandem seruos suos verbi sui sacrosancti custodes & præcones libertati restituit. Etenim cū

g 3 religio-

IOANN. SLO. GEF.

Constanti
ni pietas,

Lib. 9. Ec.
cle. hist.
cap. 10

religiosissimus imperator Constantinus, repudiatis erroribus, maiestatem dei singularis ac veri, cognouisset & honorasset, verbum Dei quod præcessores illius, pœnitus delere moliti sunt, absque vlllo propemodum obstaculo liberè prædicatum est. Nam! omninube deteresa, lætus iam dies, & omni sole clarior illuxerat terris, atque Ecclesijs Christi splendor sui solis effulserat, nec vsquam qui hoc aliter respiceret, liuidus supererat oculus. Sed cuncti mortales, tyrannicæ (quæ præterierat) crudelitatis, horrore, etiam si nondum fide, votis tamen quæ nostra sunt amplectentes, vniuersi pariter Deum verum, pijs esse auxilio fatebantur, firmâ que esse spem in Christo sperantium comprobabât. Ex quo aderat cunctis velut diuino munere infusa læticia, maxime videntibus ea loca quæ paulò antè, impijs tyrannorum machinis fuerant destructa, rediuiua cõstructione, clario ra & excelsiora cõsurgere, templaq; excelsa, pro humilibus conuenticulis eleuari. Iuuabat enim Christianorum prin
cipum

DE V
cipum fa
lacres no
bat, dum
ferquetin
dotibus
ret, sed &
nius larg
nostris, f
omni læ
& loca fir
bus celeb
facerdot
fitos cou
debatur
bant etia
quam v
Christi.
gaudeb
ri figur
mento c
Quia co
ra ad iū
ritus in
vna ani
mnibus
Deus, a

cipum fauor, & religiosa legislatione, a Christianorum læ-
 lacres nostros animos, eo amplius anima- titra post
 bat, dum & ad personam Episcoporum perlecutio
 ferquetius scriberet, & honorem facer nena.
 dotibus cum summa veneratione defer-
 ret, sed & impendiorum sumptus benigni-
 us largirentur. Interea festiuitates à
 nostris, frequentissimè gerebantur, cū
 omni læticia & exultatione, per vrbes,
 & loca singula ecclesiarum dedicationi-
 bus celebratis. Cogregabantur in vnū
 sacerdotes, nec pigebat etiam longè po-
 sitos couenire, quia nullum longum vi-
 debatur spatium charitati. Concurre-
 bant etiam populi ad populos, & tan-
 quam verè membra vnus corporis
 Christi, iungi sibi inuicem sociariq;
 gaudebant, vt videretur in illis comple-
 ri figura prophetica, quæ cum sacra-
 mento quodam prædicata est, dicens:
 Quia congregabatur os ad os, & iunctu-
 ra ad iūcturam. Quibus etiam vnus spi-
 ritus inesse, omnibus infusus membris,
 vna anima meritò dicitur, quæ & vna o-
 mnibus fides & vnus ab oībus colitur
 Deus, atq; ex vno ore hymnos, oēs con-

IOAN. SLOT. GEF.

cinunt deo. Iam verò ingens in sacerdotijs & ministeriis, atq; in omnibus que ad religionis obseruantiam pertinent, gratia refulgebat. Astabant hic spallentium chori iuuenes & virgines, senes cū iunioribus laudabant nomen domini. Hic ministeria ordinatis ac dispositis vicibus agebantur, pontificum quoq; ac sacerdotum confessus, ipsa canitie venerabilis, eminus præfulgebat. Iam verò si quis per gratiam Dei inspiratus, sermonem proferret ad populum, cum omni silentio ora cunctorum in eum oculique conuersi tanquam cœlitus sibi per eum denunciari aliquid expectabant. Tanta auditorum reuerentia, tantus ordo in sacerdotibus seruabatur. Inde alius atq; alius, & non solum duo vel tres, sicut Apostolus dixit, cæteris examinantibus loquebatur, sed & quantiscunque dabatur sermo in apertione oris sui, vt magis constaret in eis illud quod Moyses dixerat: Quis dabit omnem Ecclesiam Dei prophetare? Nusquam enim liuor aderat, nullum pulsabat inuidia, Dei dona, Dei populis ministrantibus.

DE V
ministrab
quod scri
clesiæ ab
hæc in cha
nore inui
rum sese o
pliciores
piciebant
populos
& eruditi
pura vita
di Deo h
bat eis qu
tebatur o
tæ sim
seru
p

ministrabantur. Vnusquisque secundū
quod scriptum est, ad ædificationem ec-
clesiæ abundare querebat, & omnia
hæc in charitate gerebantur, ita vt se ho-
nore inuicem præuenirent, & alter alte-
rum sese diceret meliorem. Nam sim-
pliciores quique admirabantur & sus-
piciebant eos, qui per sapientiam verbi
populos instruebant. Sapientes verò
& eruditi viri, præferebant eos, quibus
pura vita ac sincera simplicitas, offerē-
di Deo hostias, maiorem fiduciam da-
bat eis que immolandi sacrificij permit-
tebatur officium, quos familiarior vi-
tæ simplicitas in cordis puritate

seruabat. Sic summo studio

perquirebat, alter in

altero quod præ-
ferebat.